ADJECTIVUL ÎN CONSTRUCŢII DETAŞATE

RALUCA BRĂESCU
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan − Al. Rosetti”, Bucureşti
Universitatea din Bucureşti

1. *Introducere*

Ne propunem să prezentăm în cele ce urmează un tipar sintactic aparte care a generat largi controverse şi multiple interpretări, reprezentat de construcţiile cu adjectiv predicativ detaşat:

(1) a. ***Veselă,*** *fata venea.*
b. *Fata,* ***veselă,*** *venea.*
c. *Fata venea,* ***veselă.***
(2) ***Veselă sau tristă,*** *fata va apărea la întâlnire.*
(3) ***Veselă, frumoasă, elegantă,*** *fata i-a cucerit pe toţi.*

Pentru a circumscrie tiparul, vom încerca, mai întâi să identificăm adjectivele predicative, apoi vom delimita construcţiile detaşate. Ne propunem de asemenea să reevaluăm câteva dintre interpretările propuse pentru această construcţie şi să ne orientăm apoi către o soluţie de analiză.

2. *Clase de adjective şi tiparul detaşat*

Vom arăta, în continuare, care sunt adjectivele care pot intra în tiparul supus analizei. Distingem trei clase semantice de adjective cu trăsături morfosintactice diferite: adjectivele calificative, adjectivele categoriale (relaţionale) şi adjectivele de modificare a referinţei (situaţionale)[1]. În general, trăsătura predicativităţii se asociază cu intersectivitatea.

2.1. Adjectivele calificative

Adjectivele calificative sunt, în mod prototipic, **intersective**. Această trăsătură implică degajarea a două inferenţe referitoare la nume şi la adjectiv:

(4) *Ana este o fată frumoasă.*
→ *Ana este o fată.*
→ *Ana este frumoasă.*

Adjectivele calificative pot apărea ca predicate detaşate:

(5) ***Timidă,*** *fata a intrat încet în cameră.*

[1] Pentru descrierea celor trei clase de adjective vezi Brăescu (2009a, 2009b).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

(6) *Eşarfa, **uşoară,** se asorta perfect.*

2.2. Adjectivele relaţionale

Adjectivele relaţionale sunt nonintersective, în general, **subsective,** deci nu permit inferenţa legată de adjective, nu au posibilitatea de a apărea în poziţii predicative:

(7) *Ana este o fumătoare ocazională.*
→ Ana este o fumătoare.
≠ Ana este ocazională.

Adjectivele relaţionale sunt mai puţin susceptibile de a apărea în contexte detaşate[1]:

(8) **Nivelul, **cultural,** a crescut simţitor.*
(9) ** **Sanguină,** această grupă naşte controverse..*
(10) **Manualele, **şcolare,** sunt noi.*

Majoritatea adjectivelor sunt **mixte sau duble** (Bartning, Noailly 1993), au două variabile logico-semantice: interpretarea/utilizarea relaţională, parafrazabilă, în mod convenţional, printr-un grup prepoziţional şi cea calificativă, cu tot ceea ce implică acest statut (sinonime evaluative, posibilitatea antepunerii, accesul la poziţia de nume predicativ, compatibilitatea cu morfemele de gradare sau apariţia într-o structură exclamativă etc):

(11) a. ***Nervos,** studentul suscită comentarii.*
b. ****Nervos,** sistemul suscită comentarii.*

Adjectivul utilizat relaţional trimite la lexemul de bază, adjectivul construit pentru a fi calificativ se serveşte doar de lexemul de bază pentru a exprima o calitate[2].

2.3. Adjectivele de modificare a referinţei

Adjectivele din cea de-a treia clasă, *referenţiale* sau *de modificare a referinţei* (Bolinger 1967) sunt, în majoritate, nonintersective, nonsubsective, adică nu acceptă nici inferenţa legată de nume, nici pe cea referitoare la adjectiv:

(12) *Ana este o viitoare mamă.*
**Ana este o mamă.*
**Ana este viitoare.*

În general, adjectivele din cea de-a treia clasă nu pot satisface tiparul detaşat:

(13) ****Pură,** coincidenţa a stârnit râsete.*
(14) ****Viitoare,** mama a mers la medic.*

[1] Unele adjective relaţionale pot apărea detaşate (Brăescu 2009a):
*Vinul, **franţuzesc,** a avut mare succes la petrecere.*
***Militară sau politică,** decizia sa trebuie respectată.*
***Strict administrativă/socială,** problema nu interesează pe nimeni.*

[2] Pentru mai multe exemple de adjective (publicaţie sportivă/atitudine sportivă, rocă vulcanică/persoană vulcanică etc.) vezi Brăescu (2009a).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

Dacă, din punct de vedere semantic, putem delimita mai multe subclase de adjective situaţionale, la nivel sintactic, unităţile sunt foarte eterogene[1]. Spre exemplu, numai unele dintre adjectivele intensive (utilizări speciale ale unor forme calificative orientate asupra procesului legat de numele care apare în enunţ[2]) pot apărea detaşate:

(15) *Maşina, **rapidă,** a fost pe placul tuturor.*

De asemenea, unele adjectivele paradigmatizante (care ordonează o succesiune oarecare de elemente prin operaţii de ierarhizare – *major, principal* etc., sau de punere în contrast – *personal, comun, obişnuit*) se pot detaşa:

(16) *Discuţiile, **personale,** nu interesau pe nimeni.*

Şi adjectivele de ajustare discursivă a denominaţiei, modale deontice sau epistemice, pot fi detaşate:

(17) *Confruntarea, **posibilă,** punea probleme de organizare.*
(18) ***Obligatorii,** rapoartele au forţat puţin comunicarea în cadrul comisiei.*

3. *Predicaţia adjectivală*

Spunem despre adjectiv că este un predicat semantic, dar nu şi un predicat al enunţării, întrucât este lipsit de mărci deictice (de morfemele predicativităţii). Neavând predicativitate singur, adjectivul îşi asociază un operator copulativ, un predicator, şi dobândeşte astfel autonomie enunţiativă[3]. Rezultatul este un predicat complex al enunţării:

(19) *El este **isteţ.***
(20) *Cartea devine **interesantă.***

Nu ne vom opri asupra adjectivelor nume predicative; acestea reprezintă un tip de complemente predicative, sunt funcţii sintactice intim legate de centru, compliniri nesuprimabile ale verbelor copulative. Ne interesează adjectivele predicative suplimentare. Acestea nu sunt poziţii matriciale, nu sunt cerute de sintaxa şi semantica internă a centrelor de grup, ci sunt rezultate din reorganizări sintactice de avansare de componente, din modificarea ierarhiilor primare, din amalgamări de grupuri: *Fata venea **veselă.** < Fata venea şi fata era veselă.* Predicaţia secundară nu funcţionează singură ca predicat al enunţării. De aceea, se asociază în enunţ cu predicaţia primară/principală, fiind grefată fără copulă pe un termen al acesteia din urmă[4].

Se face distincţia (GALR II 2008: 311) între predicativul suplimentar ***integrat*** şi predicativul suplimentar ***neintegrat***, izolat, cu pauză în vorbire, marcată grafic prin virgulă:

[1] Pentru descrierea celei de-a treia clase de adjective, vezi Brăescu (2009b).
[2] „Process-oriented attributives" în Huddleston, Pullum (2002: 557).
[3] Pentru distincţia dintre predicat semantic şi predicat al enunţării vezi GALR (2008: 241–247).
[4] Diferite de numele predicative, prin statutul lor nematricial, de construcţii reorganizate sintactic, predicativele suplimentare se aseamănă cu acestea prin tipul de relaţie ternară implicată. „Aparţin structurilor ternare toate complementele de tip predicativ, care, exprimând proprietăţi, iar proprietăţile referindu-se la entităţi, implică prezenţa în structură şi a nominalelor entităţi" (Pană Dindelegan 2007, GALR II 2008).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

(21) *Fata venea, **veselă**.* vs *Fata venea **veselă**.*

Adjectivele predicate secundare integrate, nedetaşate sunt suprimabile (depictive şi rezultative[1]); nici structura argumentală a verbului principal şi nici cea semantică nu presupun o extensie predicativă:

(22) *El a băut cafeaua **caldă.***

Predicatele secundare nesuprimabile sunt adjective evaluative subiective, asociate verbelor de apreciere sau unor operatori cauzativi[2]:

(23) *Îl crede pe Luc **bolnav.***
(24) *Ea a lăsat ceaşca **goală.***

4. *Construcţiile cu adjective detaşate*

Structurile cu adjective detaşate au cunoscut mai multe interpretări pe care le vom prezenta în cele ce urmează.

4.1. Apoziţii

Majoritatea cercetărilor merg pe linia apoziţiei pentru descrierea structurilor cu adjective detaşate şi analizează comparativ structurile cu adjectivul plasat la stânga şi la dreapta. Sunt tratate ca apoziţii şi adjectivele situate frontal, care se raportează la numele subiect, furnizând un fel de cadru pentru predicaţia verbală primară. Apoziţiile la dreapta sunt considerate a avea mai mult o valoare descriptivă decât explicativă; pot furniza o cauză, o condiţie sau un reper temporal (Noailly 1999, Pană Dindelegan 2007):

(25) ***Atentă,** studenta s-a ridicat.*
(26) *Studenta, **atentă,** s-a ridicat.*

Considerăm că interpretarea apozitivă nu este cea mai oportună pentru structurile propuse spre analiză. Apoziţia acoperă numai complinirile de tip nominal ale unui nume suport; este un predicat secundar, un termen descriptiv detaşat care se caracterizează prin coreferenţialitate cu o secvenţă lingvistică antecedentă:

(27) *Ana, **prietena mea,** a ieşit prima din sală.*
(28) *Vi-l prezint pe Dan Popescu, **medic primar.***

[1] Adjectivele depictive descriu starea temporară a unui argument al verbului principal:
*Ion a mâncat supa **nervos.***
Adjectivele rezultative descriu rezultatul stării unei entităţi şi implică o schimbare de stare datorată acţiunii exprimate de verbul principal:
*Ea a vopsit peretele **verde.***

[2] Diferenţa de statut a adjectivelor predicate secundare din cele două tipare precizate este reflectată în mai multe studii şi articole: Roorick, Van den Bussche 1988, Jackendoff 1990 (predicatele secundare argumente şi „modificatorii de acompaniere"), Remy Giraud 1991, Perennec 1991, Noailly 1999 (verbele cu predicativ suplimentar accidental şi verbele cu predicativ suplimentar obligatoriu), Huddleston, Pullum 2002 (complementele predicative obligatorii, ale unor verbe de opinie sau cauzative, şi complemente predicative opţionale).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

În sens larg, relaţia apozitivă poate fi prezentată ca un tip de echivalenţă discursivă între două secvenţe lingvistice, care se realizează prin activarea unor posibilităţi semantice, virtual prezente în matricea termenului. În acest caz, relaţia apozitivă poate implica şi adjective, dar într-un alt tipar decât cel prezentat mai sus (vezi GALR II 2008):

(29) *Mână-spartă, **adică risipitor,** aşa îl ştiau toţi.*
(30) *Pare năucită, **adică intimidată.***

Caracterul suprimabil, mobil, relativa independenţă sintactică a termenilor în cadrul enunţului sunt trăsături care apropie structurile cu adjective detaşate de cele apozitive. Distincţia dintre ele apare la nivel referenţial: apoziţia şi baza sa indică acelaşi referent, aşa cum se poate observa în (31), relaţie absentă în structura cu adjectiv detaşat din (32):

(31) ***Ioana, sora mea,** a scris un articol interesant.*
(32) ***Atentă, fata** l-a corectat.*

4.2. Suplimente

O altă direcţie de analiză plasează adjuncţii detaşaţi sub incidenţa raportului de tip suplementiv (Huddleston, Pullum 2002). Structurile sunt interpolări, întreruperi, construcţii detaşate, neintegrate sintactic, nonrestrictive, dar legate semantic de un centru, forme care aduc o informaţie suplimentară privitoare la circumstanţele evenimentului principal[1]:

(33) *Editorul, **supărat pentru întârziere,** a renunţat la contract.*
(34) ***Prea speriat de situaţie,** el a cerut ajutor.*

4.3. Atribute sau circumstanţiale

În alte cercetări, topica este considerată responsabilă de calificarea şi diferenţierea tiparelor cu adjective detaşate. Astfel, adjectivul imediat postpus numelui este considerat atribut, deci, un constituent intern al grupului nominal, subordonat numai substantivului, nu şi verbului:

(35) a. *Ion, **obosit,** a plecat.*
b. ***Obosit,** Ion s-a oprit.*

Adjectivul izolat plasat în încheierea enunţului este considerat adjunct, circumstanţial (GALR II 2008):

(36) *Ion s-a oprit, **obosit.***

4.4. Soluţie de interpretare

Considerăm că structurile cu adjective detaşate supuse analizei sunt predicate secundare orientate spre participant; denotă o stare sau o proprietate care se suprapune temporar peste cea denotată de predicatul primar.

[1] Suplimentarea (Huddleston, Pullum 2002: 1350–1362) este o relaţie specială care acoperă structuri variate: apoziţia (realizată prin nume sau prin propoziţie), relative nonrestrictive, construcţii incidente, adjective detaşate, structuri nonfinite, adverbe, interjecţii.

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

Am arătat că, în GALR II 2008, se face distincţia între construcţiile detaşate cu adjective predicative suplimentare (care reprezintă compliniri pur descriptive) şi circumstanţiale:

(37) a. *Ion a venit,* ***vesel.***
b. *Ion a venit şi Ion era vesel.*

Sunt semnalate şi confuziile posibile între predicativul suplimentar izolat, care nu ocupă neapărat o poziţie postverbală (ci şi una postnominală) şi atributul izolat, cu rol explicativ, descriptiv sau circumstanţial.

Suntem de părere că atributul cu valoare circumstanţială semnalat este, în realitate, un tip de predicativ suplimentar. Valoarea sa semantică, circumstanţială, este dată de raportarea la un verb şi este dependent sintactic şi de nominalul implicat şi de verb.

Adjectivele detaşate predicate secundare, fără o nuanţă circumstanţială, deci tipul descriptiv ar putea corespunde „adjuncţilor liberi tari" (*strong free adjuncts,* Stump 1985). Adjectivele detaşate predicate secundare cu nuanţă circumstanţială sunt, de asemenea, orientate spre participant şi ar putea corespunde „adjuncţilor liberi slabi" (*week free adjuncts,* Stump 1985)[1].

Plecând de la diferenţierea ontologică a lui Carlson (1977) între cele două tipuri de entităţi corespunzătoare predicatelor – stage-level şi individual-level[2] −, se poate observa că tiparul tare este reprezentat de predicate individual-level (38), iar tiparul *week free adjuncts* este reprezentat de predicate stage-level (39):

(38) *Ion s-a întors târziu,* ***beat.***
(39) ***Beat,*** *Ion conduce periculos.*

5. ***Concluzii***

Tiparul sintactic cu adjectiv detaşat ne-a atras atenţia, pentru că a fost analizat diferit în mai multe lucrări de specialitate. Pentru a oferi o soluţie interpretativă, ne-am oprit mai întâi asupra adjectivelor predicative şi am delimitat mai multe structuri corespunzătoare predicaţiei secundare. Reconsiderând soluţiile de analiză propuse pentru tiparul nostru (apoziţie, atribut, circumstanţial, supliment), suntem de părere că cea mai oportună rămâne cea de predicativ suplimentar. Soluţia propusă are şi avantajul de a interpreta unificator structuri al căror comportament sintatico-semantic îl considerăm similar (predicatele secundare detaşate şi predicatele nedetaşate, adjective depictive).

BIBLIOGRAFIE

Bartning, Inge, Michèle, Noailly, 1993, „Du relationnel au qualificatif: flux et reflux", *L'Information grammaticale*, 58, p. 27−32.
Bolinger, Dwight, 1967, „Adjectives in English: Attribution and predication", *Lingua,* 18, p. 1−34.
Brăescu, Raluca, 2009a, „Adjectivele calificative şi adjectivele relaţionale – limite şi interferenţe", în Zafiu, Stoica, Constantinescu (eds.) 2009: 29−38.

[1] *Apud* Himmelmann, Schultze-Berndt (2005).

[2] Este vorba despre distincţia dintre adjectivele predicative care exprimă proprietăţi permanente, stabile, caracteristici intrinseci sau stări durative ale individului calificat (*inteligent, albastru, înalt*) şi predicatele episodice, care exprimă proprietăţi cu caracter tranzitoriu, instabil (*beat, disponibil*). Vezi şi Cornilescu (2005).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)

Brăescu, Raluca, 2009b, „Există a treia clasă de adjective?”, Zafiu, Croitor, Mihail (eds.) 2009: 9−22.
Carlson, Gregory, 1977, „Reference to Kinds in English”, http://www.ling.rochester.edu/people/carlson/carlson.html.
Cornilescu, Alexandra, 2005, „Romanian adjectives and the Stage Level/Individual Level contrast”, în Coene, Tasmowski (eds.) 2005: 75−91.
De Galmyn, Marie-Madeleine, Sylvianne Remi-Giraud (eds.), 1991, „A la recherche de l’attribut”, Presses Universitaires de Lyon.
Ewald Lang, Claudia Maienborn, Cathrine Fabricius-Hansen (eds.), 2003, „Modifying Adjuncts”, Mouton de Gruyter, Berlin.
GALR − *Gramatica limbii române*, 2008, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Himmelmann, Nikolaus P., Eva Schultze-Berndt, 2005, „Issues in the syntax and semantics af participant-oriented adjuncts: an introduction”, în Himmelmann, E. Schultze-Berndt (eds.) 2005: 1−67.
Himmelmann, Nikolaus P., Eva Schultze-Berndt, (eds.), 2005, „Secondary Predication and Adverbial Modification. The Typology of Depictives”, Oxford, Oxford University Press.
Huddleston, Rodney, Geoffrey Pullum, 2002, *The Cambridge Grammar of the English Language*, Cambridge University Press.
Jackendoff, Ray, 1990, *Semantic Structures*, Cambridge, MIT.
Noailly, Michèle, 1999, *L’adjectif en français*, Paris, Ophrys.
Pană Dindelegan, Gabriela, 2006, „Sintaxă şi semantică Poziţiile predicative”, în Pană Dindelegan (coord.) 2006: 41−50.
Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), 2006, „Limba română. Stadiul actual al cercetării”, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Pérennec, Marcel, 1991, „Attribut ou circonstant? Reflexions sur les rapports entre syntaxe et sémantique à propos de l’attribut inféré en allemand”, în De Galmyn, Rémi-Giraud (eds.) 1991: 133−150.
Rémi-Giraud, Sylvianne, 1991, „Adjectif attribut et predicat: approche notionnelle et morpho-syntaxique”, în De Galmyn, Rémi-Giraud (eds.), 1991: 151−208.
Roorick, Johan, Henri Van den Bussche, 1988, „Les attributs en français et leur intégration phrastique”, *Travaux de linguistique*, 16, p. 69−85.
Stump, Gregory, 1985, *The Semantic Variability of Absolute Constructions*, Dordrecht, Reidel.
Zafiu, Rodica, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds.), 2009, *Limba română: teme actuale*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.
Zafiu, Rodica, Blanca Croitor, Ana-Maria Mihail, 2009, *Studii de gramatică. Omagiu Doamnei Profesoare Valeria Guţu Romalo*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

L’adjectif en constructions détachées

L’auteur propose une analyse des adjectifs détachés. Il s’agit d’une réévaluation des interprétations reçues par la construction avec adjectif prédicat (apposition, supplément, circonstanciel, attribut).

BDD-V803 © 2010 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:50:49 UTC)